

**kronik** | De fleste EU-skeptikere findes blandt de mange, der tvivler på, om de kan sikre sig en blot nogenlunde tryk tilværelse, når de nu ikke tilhører den del af befolkningen, der er eftertragtet i den internationale vidensøkonomi

# Efter Brexit. Tag nu Europas arbejdere alvorligt



KRISTELIGT  
DAGBLADS  
KRONIK  
6. SEPTEMBER  
2016

AF NIELS JUL  
NIELSEN

Lektor ved afdeling  
for etnologi,  
Københavns  
Universitet

DE EUROPÆISKE LEDERE slikker stadig sårene efter Brexit.

Og med god grund. Den britiske afvisning af EU-konstruktionen er alarmende i en situation, hvor Europa i forvejen tynges af økonomiske udfordringer og et historisk stort pres på de ydre grænser. Så meget desto mere problematisk er det, at diskussionerne af, hvorfor det endte med et *Leave*, er blevet afløst af teknikaliteter om effektiviteten af Storbritanniens udmeldelse.

Umiddelbart efter afstemningen skortede det ellers ikke på hurtige forklaringer. "*The U.K.'s Old Decided for the Young in the Brexit Vote*," skrev amerikanske *Time Magazine* to dage efter Brexit. Via den engelske presse bredte opfattelsen sig hurtigt til den internationale medieverden, at udfaldet af afstemningen skyldtes en bagstræberisk ældre generation, der står i modsætning til de unge, der vil EU, de åbne grænser og den fri bevægelighed.

Forklaringen om et *generation gap* er imidlertid ikke blot misvisende, den er også farlig. Den fejlfortolker den tillidskløft, som den ene afstemning efter den anden åbenbarer, at der hersker mellem (store dele af) de europæiske befolkninger og EU-projektet. Hvis Europa ikke skal indlede en proces mod langsom opløsning, må disse modsætninger tages alvorligt.

Skellet mellem EU-tilhængere og EU-modstandere handler ikke om alder. De fleste skeptikere findes blandt de mange, der tvivler på, om de kan sikre sig en blot nogenlunde tryk tilværelse, når de nu ikke tilhører den del af befolkningen, der er eftertragtet i den internationale vidensøkonomi. Som det også kunne

konstateres af *The Telegraph* tre dage efter Brexit: Der var klar *Leave*-majoritet i områder, hvor folk har kort uddannelse og lavindkomstjobs: "*Class was a key dividing line*," konkluderer avisen.

Men hvad ligger der så i dét udsagn? Er det ikke blot en anden måde at misolke EU-skepsis på som udtryk for manglende fremsynethed, uddannelse og oplysning? Nej, ikke nødvendigvis, men for at give mening skal udsagnet kvalificeres.

Det handler om, at arbejdsmarkedet er en helt central nøgle til at skabe en bredere opbakning til EU. Det er her, basale livsbetingelser skal sikres. Og det er her, at især folk med kort eller mellem-lang uddannelse påvirkes direkte af EU's centrale kodeks om arbejdskraftens frie bevægelighed hen over Unionens indre grænser. Her kan udenlandske arbejdere opleves som en eksistentiel trussel – de kan overtage dit arbejde. EU's såkaldt sociale dimension med minimumsregler på arbejdsmarkedet har vist sig som en utilstrækkelig modvægt til den udfordring, og hermed bliver initiativerne i de enkelte medlemslande centrale.

GENNEM DE SENERE ÅR har jeg gennem min forskning talt med både danske arbejdere og arbejdsgivere samt med folk fra lande som Polen, Ukraine, Rumænien og Baltikum. Jeg vil forstå, hvordan man som lønarbejder kan tackle de mange udfordringer, der kommer af en global økonomi med åbne grænser og fri bevægelighed af arbejdskraft. Herunder betydningen af EU's udvidelser mod øst i 2004 og 2008, der har inviteret titusindvis af potentielle konkurrenter

fra de tidligere østbloklende ind på den hjemlige arbejdsmark. Den voldsomme stigning i *hate crimes* efter Brexit rettet mod østarbejdere er et alarmende udtryk for, at der er nogle, der føler sig udfordret af denne udvikling.

Først og fremmest må man gøre sig klart, at arbejde ikke for alle forbindes med karrierebaseret selvrealisering og livslang læring i et internationalt miljø. Der er faktisk mange – det var dem, man i gamle dage kaldte "arbejderklassen" – der foretrækker jobs, fagligt krævende eller ej, hvor indholdet er rimeligt udfordrende. Hvor man så nogenlunde ved, hvad hver dag bringer. Og hvor kravene til ens kvalifikationer ikke vokser konstant.

Og vigtigt, trods al snak om vidensøkonomi: Der er stadig masser af den slags jobs og dermed også mange, der har den slags arbejde; de dør ikke ud med den næste generation. Det er dem, der plukker vores jordbær og tomater, forarbejder vores kød og mejeriprodukter, fragter vores varer til supermarkedet og tager imod betaling i kassen. Det er også dem, der passer og plejer os, når vi er børn, når vi bliver syge, og når vi skal til at trappe ned og takke af.

Så selvom jobindholdet i den slags beskæftigelse ikke betragtes som det, de europæiske lande skal overleve på i det globale udskillelsesløb, så er folk med almindelige "gammeldags" jobs inden for landbrug, gartneri, fødevarer, transport, rengøring, pleje, service, byggeri, håndværk og industri ikke blot mange. Der er også vitale, for at det hele hænger sammen. Men de er samtidig udsatte. Med en eksponentiel stigning i folk, der kan udføre de samme jobs, som de kan,

er der ikke langt til en modvilje mod åbne grænser for udenlandske arbejdere.

MEN HVAD ER SÅ LØSNINGEN, når nu den frie bevægelighed er en forudsætning for EU's konkurrencedygtighed? Det kan lyde paradoksalt, men den frie bevægelighed kræver styring, stram styring. Ellers fører den til junglelov på arbejdsmarkedet, løndumping og væsentligt forringede arbejdsforhold. Den udfordring er ikke mindre i Danmark end i England, men vi har et bedre udgangspunkt for at håndtere den. Hvor usexet det end lyder, er fagforeningerne helt centrale i kampen for, at den vandrende arbejdskraft ikke fører til et øget tab af folkelig opbakning til EU. Og fagforeningerne i Danmark står stadigvæk stærkere end i England. Og, nok så vigtigt, de gør det i et fornuftigt samspil med arbejdsgiverforeningerne. Det har de gjort historisk, og de gør det i dag, også når østarbejdere banker på.

Når det i Danmark alligevel lykkes i forbavsende mange tilfælde at få integreret de udenlandske arbejdere i vores arbejdsmarkedssystem, er det, fordi fagforeninger og arbejdsgivere udviser fleksibilitet.

Det, der kan gøres for eksempel på byggepladserne, er, at bestemte arbejdsområder fastlægges i et samarbejde mellem fag- og arbejdsgiverforeninger som en indgang til arbejdsmarkedet for østarbejdere. Vel at mærke i den laveste ende af lønskalalen, som danskerne ikke benytter. Den centrale pointe er således, at forholdene ikke er uberoert af østarbedernes entré, og "de danske vilkår" sættes faktisk under pres. Men det opvejes



**Sammenhængskraften** i de europæiske samfund og opbakningen til det europæiske fællesskab er helt afhængig af, at almindelige lønmodtagere ikke føler sig hægtet af udviklingen.

af, at østarbejdere integreres på arbejdsmarkedet frem for at give næring til et sort marked uden for organisations indflydelse. Og at det sker, uden at systemet rystes i sin grundvold. Det er dét, der er det afgørende.

OG HER LIGGER DET VÆSENTLIGE opråb til de danske beslutningstagere. Gennem det seneste kvarte århundrede er de danske organisationers indflydelse – trods politiske lovprisninger både til højre og venstre af "den danske model" – blevet svækket systematisk. Mindstelønlønerne undermineres af forringelser på dagpengeområdet, og konkurrerende fagforeninger opfordres til at tilbyde alternative overenskomster. I den fremherskende neoliberale tænkning miskrediteres det generelt, at man underordner sig fælles regler og indgåede aftaler, som en u(sam)tidig indblanding i den individuelle handlefrihed. Den slags anses for at høre fortiden til og stå i modsætning til i dag, hvor vi udveksler arbejde efter, hvad den enkelte har af værdi.

Når vi taler om traditionelt lønarbejde er det en farlig opfattelse. Her fordrer den vandrende arbejdskraft styring, ellers vokser konflikterne blandt de mest udsatte på arbejdsmarkedet. Sammenhængskraften i de europæiske samfund og opbakningen til det europæiske fællesskab er helt afhængig af, at almindelige lønmodtagere ikke føler sig hægtet af udviklingen, sat uden for indflydelse og kontinuerligt udsat for at miste deres muligheder for at tjene til livets ophold. Og det ganske uanset længden af deres uddannelse eller om de hører til den ældre eller yngre generation. ■